

AZ ÜGYVÉDKÉRDÉS SZOCIÁLPOLITIKÁJA

ANÉPET nemzetté, a földterületet és népet állammá jogrendje teszi. Jogérvényesítő funkció nélkül azonban a jogszabály s a törvény csak pusztán szó s még a bíróság is csupán potenciális energia. Tudatos jogvédelem és jogtudó jogérvényesítés nélkül a Kampf um Recht minden ember lelkébe természetből beoltott hatalmas ösztöne nem a jogrendnek, de a bellum omniumnak, az anarchiának a forrása. A magyar ügyvédi kar szellemi és erkölcsi tőkékinek megóvása a magyar ügyvédek feladata; a megóvás lehetővé tétele a magyar társadalomé és a magyar törvényhozásé. Az ügyvédkérdés szociálpolitikája az ügyvédi kar, a társadalom és a törvényhozás együttes feladata.

Minden észszerű szociálpolitika hármasirányú tevékenységet feltételez premissza gyanánt. Először, pontosan meg kell állapítani az illető szociálpolitikai tevékenység szubsztrátumának valóságos helyzetét, vagyis a helyes diagnózist. Ha ez a diagnózis beteges tüneteket is mutat, keresni kell e beteges tünetek okozóit. A helyes diagnózishoz tehát egy helyes kóroktannak kell csatlakoznia. Végül: nem elég a helyes diagnózis és a bajok okainak feltárása. E kettő mellett a helyes szociálpolitika harmadik premisszája, a betegségek gyógyítására s a további pusztítás megelőzésére alkalmas eszközök felkutatása: a profilaxis és a terápia helyes tanának felépítése.

Hogy a magyar ügyvédi kar gazdasági helyzete ma minő, ezzel itt, e helyen, az egész magyar középosztály szomorú anyagi helyzete való rámutatáson túl is foglalkozni éppúgy pleonazmusz volna, mint bővebben foglalkozni azzal a második kérdéssel, hogy a magyar ügyvédi kar gazdasági helyzete mai nagy betegségének mik az okai. Hiszen minden további ok jelentősége teljesen összezsugorodik, mihelyt a legnagyobbra gondolunk: sok a megcsonkított Magyarországnak a ma gyakorlatot folytató, több mint hatezer ügyvéd, de különösen sok a megcsonkított ország fővárosának a Budapesti Ügyvédi Kamaránál jelenleg bejegyezve lévő 3168. Fel kell ismernünk azt a tényt, hogy még általános gazdasági prosperitás idején s az ügyvédi kereseti alkalmak minden lehető felszaporítása és az ügyvédi díjak megnövelése mellett sem várható, hogy a Csonka-Magyarország fővárosának minden háromszáz lelke után — beleszámítva ebbe a számba a proletárokat és a még csecsemő proleket is — egy-egy ügyvéd kizáróan ügyvédi keresetből a maga és családja számára tisztességes megélhetéshez juthasson. És így mi más a világháború magyar ügyvédi nemzedékei részéről, mint egzisztenciájuk nagy részé-

nek természetesnek érzett feláldozása a nemzet jövője, a magyar ifjúság érdekében, mikor elutasították maguktól az ügyvédi numerus clausus gondolatát s így nem előzték meg, hogy a háború után az elhalásból folyó csökkenés helyett még emelkedjék is az ügyvédi létszám? A magyar ügyvédi kar érezte, hogy az ifjúságnak hosszabb időre való kizárása az ügyvédi karból csak úgy bírhatott volna erkölcsi jogosultsággal, ha azok az ifjak, kiket az ügyvédi kamarák sorompóik lezárásával távoltartának az ügyvédi testületektől, más pályán általában inkább boldogulhattak volna. De ezt a trianoni Magyarországon hipokrizis nélkül senki sem mondhatná.

De abból, hogy a magyar ügyvédi kar a magyar ifjúságot, a magyar jövőt egy veszett világháború következménye gyanánt sem akarta és nem akarja elzárni az ügyvédi pályától, még nem következik, hogy a magyar ügyvédi kar száraz kenyereből mindenki letörhessen magának egy darabot még olyankor is, amikor ezt nem a még más pályán elhelyezkedni nem tudott ifjak parancsoló érdeke követeli, s amikor ezt nem a jogeszmé szolgálatának egyetemes érdeke kívánja, hanem éppen ellenkezőleg, az ellen az egyetemes közérdek tiltakozik.

Én azt hiszem, hogy teljes az erkölcsi jogosultsága a magyar közgazdaság és államháztartás mai helyzetében pl. az Országos Ügyvéd-szövetség ama követelésének, hogy nyugdíjas köztisztviselő csak az esetre igényelhesse a magyar társadalomtól a magyar ügyvédi kar száraz kenyérének egy darabját, ha ügyvédi gyakorlatának tartamára viszont lemond a magyar társadalom adóiból élvezett nyugdíjáról. És az a meggyőződésem, hogy nemcsak erkölcsi joga, de erkölcsi kötelessége is a magyar ügyvédi karnak a községi jegyzői magánmunkálatok megtiltásának követelése.

Ausztriában az egyik község szabályrendeletben megengedte a jegyzői magánmunkálatokat. Az osztrák bíróság ennek dacára az illető község jegyzőjének ilyen tevékenységét zugirászatnak minősítette. A Budapesti Kir. ítélőtábla egyik legnagyobb tekintélyű büntetőtanácsa, a Gadó-tanács előtt felhatalmazásra üldözendő rágalmazás miatt vádlotként állott egy falusi ember azért, mert a falu jegyzőjéről többek közt azt mondta, hogy törődjék inkább a község dolgaival s ne a magánosok érdekeivel; a védelem azt hangoztatta, hogy hiszen még a jegyzői magánmunkálatok is meg vannak engedve s így azért, amit a vádlott a jegyzőről mondott, a vádlottat nem lehet büntetni. A Kir. ítélőtábla úgy találta, hogy a vádlott állítása rágalmazó tényállítás. Vármegyei tb. tiszti főügyészi praksisomban vádindítványt kellett tennem egy olyan ügyben, hol a községi jegyző, kit alispáni rendelet eltiltott attól, hogy bizonyos adókezelési teendőkért a község pénztárából külön munkadíjakat vehessen fel, ugyanezekkel a munkadíjakkal, a feljelentés szerint, az adókezelési tevékenységének körébe tartozó adóalanyokat közvetlenül sarcolta meg — magánmunkálatok címén. Az ügy úgy került a fegyelmi hatóság elé, hogy a magukat megsarcoltának érző felek büntető-feljelentést tettek s a kir. ügyészség megindította a nyomozást, de — és másodfokon a kir. főügyészség is — megszüntető végzést hozott azzal az indokolással, hogy mivel a díjazott jegyzői magánmunkálatok végzése általában

meg van engedve jogunkban, a jegyző eljárása jóhiszeműnek tekinthető s így nem büncselekmény; minthogy azonban fegyelmi vétség tényálladékát fennforogni vélte, az iratokat áttette a fegyelmi hatósághoz, amely a fegyelmi vizsgálatot el is rendelte.

Azt hiszem, ez a három példa világosan illusztrálja, hogy a jegyzői magánmunkálatok megengedésének rendszere ellentétben áll azzal az ideállal, mely a magyar közigazgatás hivatásáról minden magyar jogász lelkében él. S ehhez még csak azt teszem hozzá, hogy a magyar községi jegyzői kar minden hivatott tényezője, a községi jegyzők hivatalos testületi mindenkor hangsúlyozzák, hogy a magyar községi jegyzői kar már a szorosan vett közigazgatás körébe tartozó feladatok nagy tömegétől is annyira túl van terhelve, hogy már ezek lelkiismeretes ellátása is minden idejük, tudásuk és munkaképességük teljes megfeszítését igényli és így még továbbmenő megterhelés a szorosan vett közigazgatási feladatok helyes ellátását is veszélyeztetné. A jegyzői magánmunkálatok megengedését jogunkban csupán a fiskus rosszul felfogott érdeke indokolja. De nem lehet sem észszerű, sem erkölcsös, sem akárcsak valóságos pénzügyi eredményt is biztosító a községi jegyzők hivatásukhoz mért tisztességes megélhetéséhez feltétlenül szükséges közhivatali fizetésnek egy részét oly módon megtakarítani, hogy ezt a részt a minden megbecsülést méltán megérdemlő magyar községi jegyzői kar olyan magánmunkák ellenértékéből legyen kénytelen pótolni, mely munkák végzése elvonja idejének és munkaerejének nagy részét a közigazgatás teendőitől s amely rontja a közigazgatás tekintélyét s az eredményes funkcionálásához a közönségben feltétlenül szükséges bizalmat annál fogva, mert a jegyzői magánmunkálatok intézménye mellett bármikor bárki, amidőn a községi hatóság az ő fontos érdekei ügyében intézkedik vagy csak eljár, e hatóság legbefolyásosabb tisztviselőjének — magánmunkálatok címén — olyan vagyoni értékeket juttathat, amelyek elfogadását maga a jog teszi a községi jegyző megélhetésének szükségképi előfeltételévé.

S aki ezek megfontolása mellett még az ilyen jegyzői magánmunkálatok jogászai értékét is ismeri, aki tudja, hogy a kellő jogászai képzettség nélkül s így hozzá nem értők által szerkesztett jogi okiratok mily kevésbé alkalmasok a jogbizonytalanság lehető kiküszöbölésére, perek megelőzésére, hogy a jegyzői magánmunkálatok igénybevétele az ügyvédi munka helyett a falu népe részéről pszichikailag mily gyakran éppen nem spontán és anyagilag éppen nem olcsóbb az ügyvédi munkánál, az azt is tudja, hogy a jegyzői magánmunkálatok eltiltása elsősorban közigazgatási, igazságszolgáltatási, közgazdasági érdek és a falu népének, jogkereső közönségének egyetemes közérdeke és csak reflex-hatásaiban ügyvédi speciális érdek is. De mint ügyvédi érdek valósággal sorsdöntő jelentőségű. A jegyzői magánmunkálatok eltiltása, kapcsolatban a zugirászat minden téren való eredményes irtásával s az ugyancsak a perek megelőzésére s a jogi forgalom biztonságának fokozására irányuló általános közgazdasági és igazságszolgáltatási érdek által követelt okirati kényszerrel, az ügyvédek ezreit juttatná a vidéken szerény, de tisztességes megélhetéshez és mikor ily módon gyors tempóban eredményezhetné elsősorban Budapest és

a vidéki nagyobb városok ügyvédi túlszűfoltságának megszűnését, elősegítené a vidéki életben elhelyezkedett ügyvédeknek a korból a társadalom egyéb téréire való átszívódását is, amely folyamatot az összeférhetlenség kérdésének lehető szigorú kezelése erősen gyorsíthatná és fokozhatná annak az elvnek ugyancsak az egyetemes közérdek által kívánt általános tétele, hogy minden közigazgatási és igazságszolgáltatási állás betöltésénél a magasabb kvalifikáció — s a legmagasabb és legszélesebbkörű jogi és egyúttal közigazgatási gyakorlati kvalifikációt kétségtelenül a bírói-ügyvédi diploma és ügyvédi gyakorlat adja meg — előnyben részesítendő. Ez elv adná egyébiránt a szervezés előtt álló békebírói állásokra nézve is a kvalifikacionális kérdésnek az ügyvédi s az egyetemes közérdek szempontjából egyaránt egyedül helyes megoldását.

Mikor ma a népnek magánjogi ügyeiben a jegyző a tanácsadója, természetes, hogy közigazgatási ügyeiben is teljesen a jegyző jogi álláspontjainak van kiszolgáltatta. Az ügyvédi munka érvényesülésének nyomán azonban a faluban a jegyzői magánmunkálatok eltiltása után nemcsak a magánjog, de a közigazgatás terén is szinte automatic megnövekednék a jogeszmé ereje és jobban megközelíthetnek azt az ideált, mely a magánjogok és közjogok terén egyaránt megadja a polgárnak a bírói védelmet, de amely egyszersmind — a jogügyletek létesítésénél való jogászai közreműködés előmozdításával, sőt fontosabb esetekre kötelezővé tételével — a bírói védelem igénybevételének szükségét meg is előzi. Emellett még az sem lehet kétséges, hogy az okirati kényszer s a jogi okiratok szerkesztésének kizárólag az arra kellő képzettséggel is bíró jogászokra bízása s az elv érvényesülésének a zugírászat hatékony üldözése által való biztosítása oly mértékben csökkentené a bíróságok munkaterhét, hogy ez megadná vagy legalább megkönnyítené egyfelől az alsófokú közigazgatási bíróságok intézményének pénzügyi fedezetét, másfelől meg a falu társadalmára az ügyvéd erősebb perenkívüli igénybevétele nem anyagi terhet, hanem megtakarítást jelentene, mert a jegyző se olcsóbb az ügyvédnél, a perenkívüli jó jogi tanács s a jó jogi okirat mindig olcsóbb a pernél s a községi jegyző felszabadulva a magánmunkálatok terhe alól, nagyobb intenzitással foglalkozhatok azokkal az ügyekkel, amelyekről ha magánosak érdekében el hagyja magát vonatni, eljárása nemcsak racionalizálási szempontból káros, de a Budapesti Kir. ítélőtábla emelkedett jogi szempontjai szerint még erkölcsileg súlyosan elítélendő is.

Az összeférhetlenség szigorú szabályozása, a jegyzői magánmunkálatok eltiltása, okirati kényszer és alsófokú közigazgatási bíróság, a közigazgatási és jogszolgáltatási állások betöltésénél a legmagasabb jogi és közigazgatási gyakorlati kvalifikáció előnyben részesítése legalább a legközelebbi 10—20 évre, a zugírászat valamennyi fajtájának valóban hatékony eszközökkel való kiirtása, ezek volnának azok az elvek, melyek a magyar ügyvédség, de különösen a budapesti ügyvédi kar túlszűfoltságán a magyar ifjúság, a magyar jövő sérelme nélkül is enyhíthetnének.

Minden egyéb panacea, mellyel az ügyvédségen ma segíteni

akarnak, inkább csak a tüneti kezelés körébe tartozik. Ide számítom azt a jogos követelményt, mely több irányban is enyhíteni kíván azon a helyzeten, melyben a kincstári illetékek és a bírósági végrehajtói díjak ódiomát csaknem mindig, terhét pedig a felek helyett igen gyakran az ügyvéd viseli; a kívánalmakat, melyek az ügyvéd munkájának zavartalanságát, eredményes ségét, tekintélyét fokozottabb büntetőjogi védelemben kívánják részesíteni és amelyek az ügyvédi munka megfelelő díjazását és a tisztességtelen verseny árromboló hatásainak a fegyelmi bíráskodás és a kari becsület talajából növvő szigorú eszközökkel való nemcsak elvi, de valóságos kizárását célozzák, — a követelményeket, melyek az ügyvédi közmegebizatások szétesztásába egy egészséges és igazságos rendszert kívánnak bevinni \$ melyek meg akarják szüntetni a szabad szellemi munka adóztatása körében még mindig fennálló anomáliákat¹ s melyek az ügyvédi kényszernek még a szorosan vett és közvetlen igazságszolgáltatási érdek körén is túlmenő kiterjesztésével is szaporítani akarják az ügyvédi munkaalkalmakat. Utalok ezzel kapcsolatban a berlini példára is, hol a nagyközönség még a telekkönyvekbe mint nyilván könyvekbe is csak ügyvéd útján nyerhet betekintést. Célszerűnek, jogosnak és erkölcsösnek látszik az a gondolat, mely még ilyfajta s az illetéki elvre támaszkodó monopóliumok segítségével is gondoskodni kíván arról, hogyha az állam és a peres felek nem fizethetik meg az ügyvéd mint közfunkcionárius munkájának teljes ellenértékét, annak pótlását, mint az összességre nélkülözhetetlen közfunkciót ellátó karnak egyeteme, a társadalomtól legalább ily monopóliumok statuálása által kapja meg. S e gondolat a magyar ügyvédi kar szempontjából annál indokoltabb, mert míg pl. a porosz állam csaknem ugyanakkora összeget fordít a szegényvédelem ellátásának költségeire, mint bíráinak fizetésére, addig a Budapesti Ügyvédi Kamara tagjai a hivatalos statisztika adatai szerint csupán az 1930. évben, törvényes kötelességből, a szegényvédelmet polgári és büntető ügyekben együttvéve 4106 esetben látták el — teljesen díjtalanul.

Az ügyvédség mai gazdasági bajainak tüneti kezelése terén igazán csak a legnagyobb elismeréssel szólhatni azokról a nemes törekvésekről, melyeket az Ügyvédi Kamarák és az Országos Ügyvédi Szövetség tevékenysége ily irányokban is felölel és amelyeket az Országos Ügyvéd-otthon-Egyesület \$ a Hadviselt Ügyvédek Országos Szövetsége munkál, valamint arról a szívós küzdelemről, melyet az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet vezetősége és ellenzéke vállvetett buzgalommal fejt ki s mellyel ez intézményt máris sikerült a teljes elpusztulástól és egy további fejlődés alapjául megmenteni. Az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet ügyét azért említtem a tüneti kezelés körében, mert hiszen végeredményben e kérdés valóban megnyugtató rendezése is szükségképpen annak elérésétől függ, hogy az ügyvéd annyit kereshessen, amennyiből az ügyvédi özvegyek és árvák számára is tisztességes megélhetés legyen biztosítható.

¹ L. ezekről »Középosztálypolitika és adózás« c. tanulmányomat. Magyar Jogászegyleti Értekezések új folyamának 100. füzeté. Budapest, Franklin-Társulat, 1929.

És a tüneti kezelés körébe számítom még annak a megkövetelését is, hogy amikor a magyar állam a helyes közeposztálypolitika szolgáltatásban jelentős ösztöndíjakat létesített és ez ösztöndíjak élvezői számára a köztisztviselői állások betöltésénél előnyt biztosított, akkor ezekből az ösztöndíjakból ne zárja ki továbbra is a közéletben s a szegényvédelem terén annyi ingyen munkát végző magyar ügyvédi kar tagjainak gyermekeit. A magyar ügyvédi kar múltjánál, jelenénél és hivatásánál fogva egyaránt megérdemli, hogy a magyar törvényhozás a magyar ügyvéd nemzeti érzületét, békében és háborúban való hazafiúi önfeláldozását, szellemi és erkölcsi tulajdonságait ugyanúgy értékelje, mint a köztisztviselőkéét. Midőn a magyar ügyvédi kar követeli, hogy a magyar ügyvédek gyermekei az állami ösztöndíjak szempontjából a köztisztviselők gyermekeivel egy tekintet alá essenek, úgy érzi, hogy e kívánalma mellett a mai magyar Képviselőházban mindenki fülébe eljutó hangon szót emel a fiából magyar ügyvédet nevelt nagy magyar bírónak, Zsitvay Leónak a szelleme s a Felsőházban annak a kassai ügyvéd-apának a szelleme, ki fiából a magyar jogélet számára felnevelte a M. Kir. Kúria mai elnökét.

Szinte megható az a nagy buzgalom, mellyel a magyar ügyvédség mai bajai tüneti kezelésének s a profilakszis eszközeinek körébe vágó eszmék termelése terén az utóbbi években találkozunk. Ezek valamennyiével e helyen természetesen teljes részletességgel nem foglalkozhatom. Mindez eszmékre nézve azonban nem hallgathatok el egy általános megjegyzést. Nemzetünk mai nehéz helyzetében a hazafias magyar ügyvédi kar különösen szigorú kritikával fogad minden idevágó eszmét ama, a magyar ügyvédi kar egyetemének érzése, meggyőződése és megmásíthatatlan akarata szerint változatlanul fenntartandó magyar ügyvédi tradíció szempontjából, mely, szemben a történelmi materializmus tanításával, csak azt ismeri el jogos ügyvédi érdeknek, ami az egyetemes nemzeti közérdekkel teljes harmóniában van. Ezért nem volt és nem lesz a magyar ügyvédi kar sohasem a jogrendnek parazitája, de mindenkor csak a fenntartója, éltetője, táplálója, erősítője, fáradhatatlan munkása, tudós építője, önfeláldozó harcosa és — aki ösmeri az élethivatás hatását az emberi lélekre, azelőtt ez nem lesz frázis: fanatikus szerelmese.

A magyar ügyvédi kar egész történetének most éli át talán legválóságosabb éveit. De ez nem is lehet másként. Hiszen a magyar ügyvéd élethivatása a magyar nemzet jogrendjének szolgálata s így élete minden időben szorosan a nemzet életének része. Az „itt élned, halnod kell“ igéje a magyar ügyvédnek s a magyar ügyvédi karnak szükségképpen második Miatyánk-ja. A magyar ügyvédi kar nemzetének nem feltámadását várja. Mert a nemzet az ő lelkében nem halhat meg soha. Hanem a magyar nemzet életének s ebben saját boldogulásának új kiteljesedését. A magyar ügyvédi kar nem csügged el, mert nem szabad elcsüggednie. De kell, hogy ezt a magyar társadalom és a magyar törvényhozás is tudja.